

TYÖRAPORTTI
PÄLKÄNEEN VANHAN KIRKKO
SAKARISTON KATTEEN MUUTOSTYÖT

12.09.2007
Virve Suominen
Konservaattori (AMK)

1 JOHDANTO

Pyhän Mikaelin kirkko eli Pälkäneen Vanhakirkko sijaitsee Lahden tien varrella Rauniokirkontiellä, pari kilometriä Pälkäneen keskustasta Tampereelle päin. Kivikirkko on rakennettu 1500 –luvun alussa.

Kirkkoa ei ole koskaan kivi- tai tiilirakentein holvattu, vaan siinä on ollut puinen tynnyriholvi. Ainoastaan sakaristossa on ollut ilmeisesti 8-jakoinen rengasholvaus. Sakaristossa on vielä havaittavissa holvauksen ruodetiiliä. Sakariston ruodetiilien säilymisen kannalta on oleellisen tärkeää, että tila on katettu.

Sakariston katteen muutostöiden tarkoitus on 1950 –luvulla rakennetun huopakatteen poistaminen ja katemuodon saattaminen 1700 –luvun asuun. Museoviraston harkinnan mukaisesti päädytään toteuttamaan 1700 -luvulla käytössä ollut kaksinkertainen uralautakate. Uusi kate on huomattavasti painavampi kuin entinen kevyt huopakate ja sen mukanaan tuomat suuremmat kuormat aiheuttavat lisätuen tarpeen tukirakenteisiin.

Tammikuun 22. päivänä 2007 pidetään alustava kokous, jossa ovat läsnä Pälkäneen Vanhankirkon Suojeluyhdistys ry:n puheenjohtaja Rauni Tiililä, Museoviraston intendentti Selja Flinck, Museoviraston rakennuskonservaattori Olli Caven ja rakennuskonservaattori Virve Suominen. Kokouksessa keskustellaan katteen rakenteesta ja ohjeistetaan sen rakennusvaiheet.

Työn toteutuksesta vastaavaksi Pälkäneen Vanhankirkon Suojeluyhdistys ry kutsuu rakennuskonservaattori (AMK) Virve Suomisen ja hänelle avuksi rakennuskonservaattori-opiskelija (AMK) Hanna Tuomisen. Virve Suominen laatii alustavan työsuunnitelman, jonka Museovirasto hyväksyy. Virve Suominen laatii myös alustavan arvion materiaalimenekeistä ja ohjeistaa lautojen asennukseen liittyvät liitokset ja lähettää ne keväällä 2007 Pälkäneen Vanhankirkon Suojeluyhdistys ry:lle.

Pälkäneen Vanhankirkon Suojeluyhdistys ry:n toimesta, talkoovoimin, hankitaan tarvittava puutavara, jonka tulee olla ylivuotista mäntyä. Huolehditaan lautojen urituksesta ja sahaamisesta määrämitta. Katteen vesieristeeksi käytetään tuohta, joka revittää talkoovoimin juhannuksen jälkeen läheisestä koivikosta.

2 KOHTEEN HISTORIALLINEN TAUSTA

Kirkon tarkkaa rakentamisvuotta ei tiedetä, mutta todennäköisesti se valmistui aivan 1500-luvun alussa. Tiedetään, että kirkkoon hankittiin v. 1506 Pyhää Lauria ja Pyhää Olavia esittävät puuveistokset, jotka ovat nykyään osa Kansallismuseon kokoelmaa.

Kirkkoa ei koskaan kivi- tai tiilirakentein holvattu, sisäkatto oli rakennettu puusta. Kirkkosalin pohjoislaidalla oli myös puinen lehteri, jonka kannatinrakenteiden kolot ovat vielä nähtävissä. Sakaristossa on ilmeisesti ollut 8-jakoinen rengasholvaus. Kirkon länsipäädyssä on säilynyt maalauskoristelu. Kirkkoalueen kaakkoiskulmassa, vanhan maantien laidassa oli puinen kellotapuli. Se rakennettiin uudelleen vielä vuonna 1730, mutta on myöhemmin purettu.

Kirkon erityispiirteitä ovat sen kaksiosaiset ikkunaholvit ja ulos johtavien ovien epäkesko holvikaari. Pari-ikkunoiden kaaret on koristeltu apilanlehtiaihein ja pääoven pielessä on koiran kypälän jälki. Nämä merkit saattavat viitata dominikaanimunkkeihin.

Hiekkamaalle rakennetun kirkon perustukset alkoivat pettää 1740-luvulla. Seiniin ilmestyi halkeamia ja alttaripääty alkoi vajota. Kirkon katto sortui joulukuun 3. päivänä vuonna 1890 raivonneen myrskyn vuoksi.

Kirkkoa on korjattu 1930-luvulla ja 1950-luvulla korjausta jatkettiin Museoviraston suojaamissuunnitelman mukaan. Todennäköistä on, että Pyhän Mikaelin kirkko saa jäädä rauniokirkoksi kertomaan meille menneiden polvien työstä ja hengestä.

Muinaisjäännösten hoitoyksikkö on hoitanut rauniokirkon ympäristöä vuodesta 1993. Kirkon ympäristöstä on mm. huonokuntoiset puut on kaadettu ja 1970-luvulla istutettu siperianherneaita on hävitetty. Rauniokirkon ympäristöä hoidetaan ja siistitään vuosittain niittämällä ja siistimällä aluetta.

3 KATTEEN MUUTOSTYÖT

Sakariston katteen muutostyöt käynnistyvät 04.06.2007. Työ aloitetaan sakariston tyhjentämisellä sinne varastoiduista tiilistä ja muusta tavarasta. Tilan tyhjennyttä seuraa Hämeen rakennuskone Oy:ltä vuokrattujen telineiden pystytys. Työmaa-alue merkitään ja eristetään muusta alueesta nauhoin ja työmaa-alueella liikkuminen kielletään kyltein. Näiden toimenpiteiden jälkeen jatketaan kohteen dokumentoinnilla ja vauriokartoituksella.

Työnkuvaan kuuluu nykyisten tukirakenteiden vahvistaminen, tarvittaessa niiden uusiminen ja tarvittavien lisätuntojen asentaminen. Rakenteet puhdistetaan maatuvasta jätteestä ja vanha huopakate poistetaan. Tuohet ladotaan lappeille ja harjalle sekä kaksikertaisen uralautakate asennetaan. Harjalle asennetaan harjalaudat. Työsuunnitelmaa toteutetaan järjestyksessä, joka mahdollistaa vanhan vesikatteen olemassaolon mahdollisimman pitkään. Seuraavissa luvuissa käsitellän näitä toimenpiteitä lähemmin.

4 DOKUMENTOINTI

Sakariston mitat:

4100 leveys

3700 pituus

9250 mm korkeus

Tässä työssä pyritään täydentämään sakariston aiemmin suoritettua dokumentointia. Menetelminä ovat digitaalinen kuvaus ja mittapiirustusten laadinta.

Mittapiirustuksiin merkitään vaurioituneet alueet. Vauriokartat ovat mittakaavassa 1:10 ja 1:20. Karttojen piirtämisen suorittaa rakennuskonservaattori-opiskelija (AMK) Hanna Tuominen. Vauriokartat ovat liitteinä.

Dokumentointia täydennetään digitaalisin kuvin rakenneosien ja vaurioiden kartoitusta varten. Digitaalinen kuvaus suoritetaan kameralla Advent ADV 1172E. Kuvaus suoritetaan aikavälillä 4. kesäkuuta – 25. elokuuta 2007.

5 VAURIOKARTOITUS

Silmämääräisessä tutkimuksessa todetaan, että molempien lappeiden tukirakenteet ovat kärsineet samankaltaisia kosteusvaurioita (**liite 1**). Rakenteisiin päässyt kosteus on aiheuttanut ruskolahovaurioita (kuva 1). Länsilappeen uloin jalashirsi ja itälappeen eteläisen seinämuurin viereinen selkäpuu ovat kärsineet myös hyönteisvaurioista. Jiirin puuttuminen on mahdollistanut sadeveden vapaan pääsyn rakenteisiin (kuva 2). Katteen aluslaudoitus (**liite 2 ja liite 3**) on pehmenyt ja lahonnut samoin selkäpuut ja niiden tukirakenteet (**liite 4 ja liite 5**). Muu osa aluslaudoituksesta on hyvässä kunnossa, eikä sitä ole tarpeellista vaihtaa.

KUVA 1. Länsilappeen kosteudesta kärsineet rakenneosat, aluslaudoitus ja selkäpuu.

KUVA 2. Itälappeen vastaavat vahingot. Kuvassa on havaittavissa jiirin puuttuminen.

Kattoristikkojen pystytuet, kontit ovat melko hyvässä kunnossa. Jonkin verran parrut ovat kuitenkin halkeilleet. Vaakatuet, kápälät ovat myös kestäneet melko hyvin. Ainoastaan eteläisen seinämuurin viereiset kápälät (kuvat 3 ja 4) sekä länsilappeen toinen pohjoisesta katsoen oleva kápälä ovat ruskolahon heikentämät.

KUVA 3. Länsilappeen lahovaurioinen kápälä.

KUVA 4. Itälappeen kápälä on myös lahonnut.

Länsilappeen sisimmän jalasorren elänpuoleinen pää on menettänyt mekaanisen kestävyytensä ja se on tältä osin uusittava (kuva 5). Länsilappeella myös koko uloin jalasorsi on pahoin heikentynyt ruskolahon ja hyönteisvaurioiden vuoksi. Länsilappeen uloin jalasorsi uusitaan kokonaan. Itälappeella voidaan tyytyä uusimaan vain uloimman jalasorren eteläinen lahovauriosta kärsivä osa (kuva 6).

KUVA 5. Länsilappeen lahovaurioiset jalasorret vaativat toimenpiteitä.

KUVA 6. Itälappeella riittää uloimman jalasorren osittainen paikkaus.

Eteläisen seinämuurin viereiset selkäpuut ovat lahonneet aina neljän metrin korkeuteen asti molemmilla lappeilla (kuvat 7 ja 8). Vahingoittuneet osat eivät kannakaan minkäänlaisia kuormia ja ne on uusittava.

KUVA 7. Etelämuurin viereinen selkäpuu länsilappeella on menettänyt mekaanisen kestävyytensä.

KUVA 8. Itälappeen selkäpuuta on heikentänyt ruskolaho ja hyönteisvauriot.

Kitapuita on osittain jo aiemmin vahvistettu ja nämä on syytä uusita (kuva 9). Parruissa on halkeamia joten niiden tukitoimet ovat tarpeellisia (kuva 10).

KUVA 9. II kitapuu pohjoisesta katsoen on jo aiemmin tuettu, joten tämä uusitaan.

KUVA 10. Muissakin kitapuissa on halkeamia.

Kirkon kivirakenteet luovat oivallinen paikan lintujen pesimiseen ja linnunpesiä on huomattava määrä, aines on maatuva ja se on poistettava (kuva 11). Aluslaudoitusta on avattava toimenpiteen ajaksi.

Uloin jalashirsi on lahonnut ja sen kohdalla harkitaan paikkausta lapaliitoksella tai se uusitaan kokonaan (kuva 12).

KUVA 11. Rakenteissa on runsaasti lintujen sinne kuljettamaa maatuvaa jätettä.

KUVA 12. Uloimman jalashirren kohdalla Ruskolaho ja hyönteisvauriot ovat mittavat.

6 TUKIRAKENTEIDEN UUSIMINEN JA LISÄTUENTA

Telineet sakariston sisällä on asennettu länsilapteen suuntaisesti, joten tukitoimet aloitetaan sieltä.

Länsilapteen tukitoimet

Pohjoisesta katsoen toinen kypälä uusitaan kokonaan (kuva 13). Muut kontit ja kypälät tuetaan sekä pysty- (2500 mm) että vaakatasossa (1400 mm) kakkosnelosella eli 2” x 4” puutavaralla (kuva 14). Kypälät vahvistetaan vielä toispuoleisella laudoituksella, laudan paksuus on 22 mm.

KUVA 13. Pohjoista katsoen toinen kypälä uusitaan ja asennetaan paikoilleen.

KUVA 14. Kontit ja kypälät jäykistetään.

Pohjoisen puoleinen vinossa oleva kontti tuetaan myös niin, että muurin ja puun väliin asennetaan bitumieriste ja kakkosnelosen kappaleet niin, että ne täyttävät keskiosan pystytuen ja seinämuurin välissä. Seuraavaan konttiin asennetaan vielä vinotuki estämään sen liikkuminen poikittaissuunnassa.

Lappeen paikoilleen jäävät selkäpuut (4 kpl) tuetaan noin kolmen metrin (2750 mm) matkalta puutavaralla, joka on kakkosnelosta (kuvat 15 ja 16). Kaikki lisätuet kiinnitetään neljän - ja kuuden tuuman galvanoituilla nauloilla.

KUVA 15. Kontit, kápälät ja selkäpuut lisätuettiin.

KUVA 16. Kontin ja selkäpuun tuennat kohtaavat poikittaisen tuen kohdalla.

Seinämuurin viereinen selkäpuu on ruskolahovaurion vuoksi poistettava tasakerran yläpuolelle asti, noin neljän metrin korkeudelle. Tähän kohtaan suoritetaan lapaliitoksella uuden selkäpuun asennus (kuva 17). Kyseisen selkäpuun tukirakennelmat (sekä kontti että kápälä) uusitaan tässä yhteydessä myös (kuva 18).

KUVA 17. Selkäpuun lapaliitos ja sen alle asennettu uusi vaakatuki ja kitapuu.

KUVA 18. Uusitut rakenteet yhteen liitettynä kokonaisuutena.

Sisin jalasorsi on myös ruskolahon heikentämä ja se uusitaan seinämuurin puolelta (etelä) noin kahden metrin matkalta. Uuden osan asennus suoritetaan lapaliitoksella (kuva 19). Koko orren alle asennetaan mahdollisuuksien mukaan bitumikaistale. Bitumikaistaletta käytetään, koska tässä vaiheessa ei vielä ole käytettävissä tuolta.

KUVA 19. Sisimmän jalasorren lahonnut osa korvattiin terveellä puulla kahden metrin matkalta.

KUVA 20. Uusittu uloin jalashirsi.

Koko rakennelmaa tukeva ja kuormat seinämuureille siirtävä uloin jalasorsi on pahoin ruskolahon ja hirsijumien heikentämä. Jalasorren pituus on 5200 mm, leveys 150 mm ja korkeus 150 mm. Se uusitaan kokonaan (kuva 20). Korjauksen ajaksi on kattoristikot tuettava paikoilleen. Toimenpiteen ajaksi kypälät nostetaan puukiiloja apuna käyttäen ja toimenpiteen jälkeen kypälä kiinnitetään uudelleen kuuden tuuman nauloilla uusittuun jalasorteen.

Jalasorren alle asennetaan bitumikaistale estämään kosteuden nousu rakenteeseen. Jalasorren alla käytetään bitumikaistaletta, koska asentajia on vain kaksi henkilöä, eikä tuohia saa pysymään aloillaan asennuksen aikana.

Lappeen eteläpuoleinen kosteuden pehmentämä aluslaudoitus on uusittava osittain. Alimmaisat laudat uusitaan kokonaan ja eteläinen osa, seinämuurin vierestä tasakertaan asti, metrin leveydeltä. Laudan paksuus on 22 mm. Tuulilaudat ovat myös menettäneet terveelle puulle ominaiset ominaisuutensa ja ne uusitaan kokonaan.

Selkäpuut lappeenpuolelta tuetaan tarpeen mukaan (kuva 21) ja jo vahingoittuneet hirsien osat suojataan tuohella (kuva 22), jotta lappeella viipyvä kosteus ei pääse niitä enempää vaurioittamaan.

KUVA 21. Selkäpuiden tuenta ja Kämpälän uudelleen kiinnitys uuteen hirtehen.

KUVA 22. Hirsien päiden suojaus tuohella.

Kitapuut vahvistetaan (kuva 23) ja yksi niistä uusitaan kokonaan. Rakennetta tuetaan ja jäykistetään lisäämällä selkäpuiden liitoksen kohdalla uusi kitapuu. Samalle korkeudelle rakenteen keskelle ja pohjoispäähän asennetaan uudet kitapuut jakamaan lappeen kuormia tasaisemmin. Ristilaudoituksien kiinnitykset tarkastetaan ja lyödään uusia ristitukia lisäämään lappeiden jäykkyyttä. Uusi selkäpuu on aiempia paksumpi ja siten uudesta kontista tulee vähän lyhyempi kuin aiemmista, joten ulkonäöllisistä syistä lisätään vielä uudet laudat vaakatasoon konttien ja selkäpuiden liitoskohtaan (kuva 24).

KUVA 23. Kitapuiden tuennat.

KUVA 24. Ulkonäöllisistä syistä lisätään vaakatasoon uudet laudat.

Itälapteen tukirakenteet

Eteläinen selkäpuu seinämuurin vieressä on täysin tuhoutunut aina noin neljän metrin korkeuteen. Tuhoutunut osa poistetaan ja uusi osa liitetään entiseen lapaliitoksella. Lapaliitoksen pituus on 600 mm. Liitoskohta tuetaan lautatavaralla (22 mm) noin metrin matkalta pystysuunnassa molemmin puolin. Molemmissa selkäpuissa lapaliitos on samalla korkeudella. Liitoksien väliin asennetaan vaakatuki ja uusi kitapuu (kuva 25). Kitapuu on 100 mm x 100 mm vahvaa kuusipuuta.

Uusia kitapuita asennetaan vielä selkäpuiden liitoskohdan korkeudelle katon keskikohtaan sekä pohjoispäähän. Kokonaan uusia rakenneosia on siis kolme uutta kitapuuta. Alkuperäiset kitapuut sijaitsevat melko alhaalla ja niihin verrattuna tämä asennuskohta on vähän korkealla (ajatellen katon korkeutta ja jakaen sen kolmeen osaan), mutta se tuntui luontevammalta ja sisätilaa yhtenäisävältä paikalta, koska liitoskohtaa ei voi tuoda alemmaksi vaurioiden vuoksi.

Yksi vanha kitapuu uusitaan kokonaan, koska se on haljennut. Se ja muut vahvistetaan asentamalla puutavaraa, joka on vahvuudeltaan kakkosnelosta kylkiin ja lautatavaraa, vahvuudeltaan 22 mm toiseen kylkeen. Kaikissa kiinnityksissä käytetään neljän, viiden ja kuuden tuuman galvanoituja nautoja.

KUVA 25. Uusitut selkäpuut ja liitoksien vahvistamiseksi asennettu uusi vaakatuki ja kitapuu.

KUVA 26. Itälapteen uusitut tukirakenteet.

Selkäpuun tukirakenteet, kypälä ja kontti ovat myös menettäneet mekaaniset ominaisuutensa ja ne uusitaan kokonaan (kuva 26).

Muut selkäpuut, kontit ja kypälät tuetaan vastaavin toimenpitein kuin länsilappeellakin. Tukitoimissa käytetään neljän ja kuuden tuuman galvanoituja nauloja. Katteen jäykistämiseksi asennetaan vielä lisää lautoja vinotuiksi. Entisten vinotukien kiinnitys vahvistettiin lyömällä lisää nauloja.

Katteen yläosassa olevat tukirakenteet kuten kurkihirsi ja vasikat ovat hyvässä kunnossa, eivätkä vaadi mitään toimenpiteitä.

Uloin jalasorsi on tuhoutunut eteläpäästään ruskolahon vaikutuksesta metrin matkalta. Tuhoutunut alue poistetaan ja korvataan terveellä puuaineksella, joka yhdistetään lapaliitoksella (kuva 27). Hirren alle asennetaan bitumikaistale (kuva 28). Heikentynyt aluslaudoitus ja tuulilaudat uusitaan noin metrin matkalta aina tasakertaan asti.

KUVA 27. Itälappeen uloin jalashirsi korjataan ja uusi osa asennetaan paikoilleen lapaliitoksella.

KUVA 28. Jalashirren alle asennetaan bitumikaistale.

6 TUOHIEN KISKONTA, PAINOTUS JA LADONTA

Tuohia kiskotaan talkoovoimin heti Juhannuksen jälkeisenä tiistaina läheisestä koivikosta. Tuohien kiskonta herättää laajaa kiinnostusta ja talkoolaisia on runsaasti paikalla. Tiedotusvälineet ovat myös kiinnostuneita tapahtumasta.

Puut kaadetaan rasiin, jolloin tuohen irrotus rungosta vähän helpottuu (kuva 29). Näin saadaan myös tuohi käyttöön koko koivun rungon pituudelta (kuva 30). Talkoopäivän sateisesta säästä johtuen tuohet ovat hyvin märkiä.

KUVA 29. Koivut kaadettiin rasiin.

KUVA 30. Tuohet saatiin hyödynnettyä koko rungon osalta.

Kiskonnan jälkeisenä päivänä tuohet kuivatetaan, jonka jälkeen ne asetellaan tasaiselle, mutta ilmaville alustoille, jotka tehdään kuormalavoista. Tuohet asetellaan suoriksi ja painotetaan. Tuohet välivarastoidaan läheiselle maatilalle katettuun tilaan (kuva 31). Tarvittavan määrän, noin 80 m²:lle, selvittely, lajittelu ja painoon laitto kestää kaksi ja puolipäivää.

KUVA 31. Painotetut tuohet välivarastoidaan.

KUVA 32. Tuohien niukkuuden vuoksi ne käytettiin mahdollisimman suurikokoisina.

Välivarastosta tuohia kuljetetaan aina aamuisin tarpeellinen määrä kirkolle, jossa ne puhdistetaan ja painotetaan uudelleen talkoovoimin.

Tuohien asennus aloitetaan lappeelta, mutta aivan suunnitelman mukaista kaksinkertaista ladontaa ei saada aikaiseksi (kuva 32), koska tuohia on sen verran vähän saatavilla. Tässä tilanteessa joudutaan tyytymään yksinkertaiseen ladontaan. Tuohia on kyllä kattavasti koko katon alueella, mutta 150 mm limityksestä joudutaan jonkin verran tinkimään.

Tuohien kiinnitys aluslaudoitukseen suoritetaan niitaamalla. Muu kiinnitystapa, kuten huopanauloilla naulaaminen, ei näissä olosuhteissa ole mahdollista. Katon jyrkkä kulma ja työnsuorittajien vähäinen määrä sanelee tässä tapauksessa työtavan.

Tässä vaiheessa ilmenee vaikeuksia kun uralautojen saanti viivästyy ja tuohet joutuvat olemaan ilman painotusta katteella. Työsuunnitelmassa tätä tilannetta pyritään välttämään, mutta syntyneelle tilanteelle ei voi mitään. Puutavaran saannissa ilmenneet vaikeudet hankaloittavat koko loppu projektia. Lautojen asennus päästään aloittamaan pari viikkoa aiottua myöhemmin. Seuraavassa luvussa käsitellän uralautojen asennusta lähemmin.

7 URALAUTOJEN ASENNUS

Laudat asennetaan kahteen eri kerrokseen. Lautojen asennus aloitetaan kiinnittämällä lappeelle 4800 mm pitkät uralaudat. Uralaudat ovat 200 mm leveätä ja 32 mm paksua mäntylautaa, johon on yläjyrsimellä ajettu 10 mm leveät ja syvät urat molempiin sivuihin. Ura sijaitsee 20 mm päässä reunasta (kuva 33). Alimmainen kerros lautoja kiinnitetään keskeltä lautta 4” nauloilla metrin välein aluslaudoitukseen. Lautoihin on porattu valmiiksi reiät nauloja varten. Lautojen väliin jätetään 10 mm rako.

Ensimmäiseen kerrokseen asennetaan vinoliitos alimmaisen lappeelta harjalle päin nousevan 4800 mm pitkän (kuva 34) ja sen yläpuolelle tulevan 2600 mm pitkän laudan väliin. Kutakin lautapituutta tarvitaan 23 kpl lapetta kohden, lisäksi muurin päällä on alue, johon kuuluu kolme ja puoli lautta alimmaiseen kerrokseen ja sama määrä tarvitaan myös II kerrokseen.

KUVA 33. Lautojen paksuus on 32 mm.

KUVA 34. Uralautojen asennus aloitetaan lappeelta, johon asennetaan I kerroksen pitkät laudat.

Toiseen kerrokseen asennetaan laudat päinvastaisessa pituus järjestyksessä. Uralautoihin on porattu reiät valmiiksi molempiin reunoihin nauloja varten. Kiinnitykseen käytetyt naulat ovat 6” galvanoituja nauloja. Kiinnitys suoritetaan vasaralla naulaamalla. Lautojen nosto katteelle suoritetaan tikkaiden avulla. Työntekijällä on yllään turvavaljaat ja -köysi varmistukseksi.

Nyt ”lyhyet” 2900 mm pitkät laudat asennetaan lappeelle ja ne ovat tasapäiset (kuva 35). Pitkät viistotut 4800 mm olevat laudat asennetaan harjalta alaspäin ohjauslautaa apuna käyttäen jo lappeella olevien lautojen päälle (kuva 36). Ohjauslautan lisäksi käytetään toista suoralautaa ohjaamaan uralautojen alapäätä toivottuun korkeuteen.

Kuva 35. II kerroksen ensimmäiset laudat ovat 2900 mm pitkät ja suorapäiset.

KUVA 36. Länsilapeen molemmat uralautakerrokset asennettuina.

Muurin päällä olevan katteen osa laudoitetaan viimeisenä. Päätykolmion haljennut lauta korjataan ja kiinnitetään takaisin paikoilleen. Uudet otsalaudat rajaavat ja antavat päätykolmiolle huolitellun vaikutelman, mutta vanha rakenne on silti täysin aistittavissa.

KUVA 37. Viime vaiheessa kiinnitettiin korjattu lauta päätykolmioon.

8 LYIJYLEVYN ASENNUS

Lyijylevy hankitaan Lahdesta Stark Johannilta. Se myös noudetaan sieltä. Levy asennetaan suhteellisen kovaa kuminuijaa apuna käyttäen jiiriksi katteen ja muurin väliin. Uusi rakenne estää vapaan veden pääsyn rakenteisiin. Työssä avustaa Tyrvään käsi- ja taideteollisuusoppilaitoksen kiviosaston artesaaniopiskelijat Joonas Hiden, Jussi Kukkola ja Samuel Laine sekä Jenni Vuorinen.

KUVA 38. Lyijylevyn työstössä käytetyt työvälineet.

KUVA 39. Halkaistu lyijylevyrulla suoristettiin työstöä varten tasaiselle alustalle.

Metrin levyinen lyijylevy halkaistaan keskeltä kahtia (kuvat 38 ja 39). Lyijylevyn toinen reuna taivutetaan kolminkerroin naputtelemalla sitä kuminuijilla lattarautaa apuna käyttäen. Levy kiinnitetään kivimuriin poraamalla kiveen 8 mm poranterällä reikiä, johon levyn käsittelemätön reuna kiinnitetään 6 mm ruuveilla. Reunaa työstetään kuminuijilla kunnes se mukailee seinämuriä. Taivutettu reuna asennetaan uralaudan päälle. Levy asennettiin ensin länsilapelle ja sitten itälapelle (kuvat 40 ja 41).

KUVA 40. Länsilapteen jiiri.

KUVA 41. Itälapteen jiiri.

Harjalauta asennetaan itälapeelle. Länsilapeelle harjalauta joudutaan tekemään kahdesta osasta, koska riittävän pitkää lautaa ei ole saatavilla. Vanhat otsalaudat jätetään paikoilleen, jotta kirkon ”kasvot” eivät liiaksi muutu. Entisten otsalautojen yläosaan lyödään uusi lauta, joka peittää uuden katteen ja harjalautojen aiheuttaman nousun. Se on selkeästi osa uutta rakennetta (kuvat 42 ja 43).

KUVA 42. Uudet otsalaudat antavat ryhtiä ja tuovat sakariston päädyn hienot tiilikoristelut paremmin esiin.

Kuva 43. Näkymä kirkon runkokuoneeseen.

PÄÄTÄNTÖ

Katteen muutostyö osoittautui sangen haastavaksi ja monimuotoiseksi työksi. Yllättäviä tilanteita ja asioita tuli eteen tämän tästä. Yksistään jo käsittelemämme materiaali tuohi ja puun työstämisestä tulevat lastut olivat ilmeinen vaaratekijä. Pysin pitämään työmaa-alueen siistinä, jotta ilkvallan vaara olisi mahdollisimman pieni.

Selkäpuiksi tarvittavat kuivat männyt oli hankittava Porista. Viisimetristen puiden kuljetus onnistui hyvin, koska sain Matti Pitkäselta käyttööni venetrailerin. Pitkien selkäpuiden asennus lapaliitoksin olikin yksi haastavammista työvaiheista. Jälkiviisaana on helppo todeta, että työntekijöitä olisi tässä työvaiheessa tarvittu yksi enemmän.

Sään mukanaan tuomat ongelmat ovat aina tämänkaltaisissa töissä merkittäviä tekijöitä. Katteen suojaus onnistui kuitenkin melko hyvin, koska teimme pressusta ”puhviderhot”, joita oli kätevä nostaa ja laskea tarpeen mukaan naruista vetämällä. Vaihteleva sää ei näin ollen päässyt pahasti yllättämään vaan muutoksiin pystyttiin reagoimaan nopeasti.

Uralautakate jää nyt rauhassa harmaantumaan. Katto erottuu selvästi aiemmista rakenteista, mutta uskon, että jo ensi keväänä se on luonteva osa Pälkäneen Vanhan kirkon kokonaisuutta.

Kirkko on elävä ja siellä on seurakunnallisia tapahtumia koko ajan. Sakariston sisäpuolisista tukirakenteista pyrittiin luomaan yhtenevät. Tila on mielestäni harmoninen ja arvokas. Uusi kate avaa sakaristolle aivan uudenlaisia ja monipuolisia käyttömahdollisuuksia ja mikä tärkeintä sakariston ruodetiilet ovat nyt turvassa! Pälkäneen Vanhan kirkon rauniot ovat myös huomattava nähtävyys, kohde jossa päivittäin vieraillee useita kymmeniä matkailijoita. Käymistäni keskusteluista vierailijoiden kanssa kävi ilmi, että he ovat kiinnostuneita kirkon historiasta ja ennen kaikkea heitä askarruttaa kirkon tulevaisuus. Ilahduttavaa on, että sangen usein vierailijat ovat nuoria perheitä, jolloin perheen lapsille muodostuu käsitys tästä kiehtovasta kohteesta. Vartuttuaan heillä on mielikuva kirkosta ja vahva halu vaalia tätä rakennushistoriallisesti arvokasta kohdetta.

Yhteistyö Pälkäneen Vanhankirkon suojeluyhdistyksen kanssa sujui mielestäni kaikinpuolin hyvin. Yhdistyksen puheenjohtajan Rauni Tiililän ote asioihin on esimerkillinen ja toivon yhteistyömme jatkuvan tulevaisuudessakin.